

Cần làm sâu sắc thêm bài học vận dụng sáng tạo và phát triển lý luận Mác - Lênin trong Cương lĩnh

■ PGS. LÊ THẾ LANG

Nghiên cứu dự thảo Cương lĩnh (bổ sung, phát triển 2010), trên tinh thần nhất trí là cơ bản, còn một vài khía cạnh xin được trình bày để Ban dự thảo xem xét:

1-Tên gọi. Nên thêm vấn đề “bảo vệ Tổ quốc” để viết: “Cương lĩnh xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội”. Xây dựng và bảo vệ Tổ quốc là hai nhiệm vụ chiến lược đều quan trọng, đều quan hệ chặt chẽ trong suốt thời kỳ quá độ. Nhân dân rất quan tâm cả hai vấn đề này. Thực tiễn đang cho thấy tính bức xúc và lâu dài của nó.

2-Về “Quá trình cách mạng và những bài học kinh nghiệm”

- Nên viết “kỷ nguyên độc lập tự do và chủ nghĩa xã hội” (hoặc “đi lên chủ nghĩa xã hội”). Cần thêm tính chất chế độ xã hội để đủ nghĩa hơn, phân biệt kỷ nguyên trước và kỷ nguyên sau.

- Trong 5 bài học lớn.

+ Nên nhập bài học thứ ba và thứ tư làm một mới đủ “lớn”. Đoàn kết là vấn đề lớn của cách mạng,

nhưng chỉ “lớn” khi tạo ra sức mạnh to lớn. Đoàn kết không chỉ để đoàn kết mà chỉ có ý nghĩa khi tạo sức mạnh để đấu tranh và lao động, để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Nội dung chính của bài học đoàn kết cũng nói đến “nguồn sức mạnh” và “đại thành công”. Cả hai bài học đều nói đến dân tộc và quốc tế; Việt Nam và thời đại; bên trong và bên ngoài và tập trung vào việc tạo ra sức mạnh. Bài học sau là kết quả của bài học trước. Bài học trước là nguồn gốc của bài học sau. Hai bài học này nếu tách rời thì phân trùng nhau nhiều hơn khác biệt. Hai câu thơ của Hồ Chủ Tịch không bao giờ tách rời nhau để nêu rõ sự thống nhất đó: Đoàn kết đoàn kết, đại đoàn kết - Thành công, thành công, đại thành công.

+ Bài học thứ năm là quan trọng, cần phải có. Nhưng được viết “nhân tố hàng đầu quyết định thắng lợi”. Hai từ “hàng đầu” sẽ dẫn tới vấn đề: còn bài học nào nữa đứng cùng “hàng” với bài học này. Bài học thứ hai nêu vai trò của nhân dân (“Chính nhân dân là người làm nên những thắng lợi lịch sử”) ở “hàng” nào và những bài học

Xoá đói, giảm nghèo cho đồng bào dân tộc thiểu số là nhiệm vụ hàng đầu được nêu trong các nghị quyết của Đảng

Ảnh: TV

còn lại nữa? Nhân dân và Đảng là hai nhân tố trực tiếp nói về con người, nên cần xếp cùng một cụm vấn đề, có nghĩa là đưa bài học thứ hai thành bài học đứng liền trước bài học về Đảng và diễn đạt như thế nào để hiểu rõ: không có Đảng lãnh đạo cách mạng không thắng lợi; không có nhân dân cách mạng cũng không thành công. Đảng và dân không bao giờ tách rời nhau trong cách mạng Việt Nam. Diễn đạt như thế nào để không vênh nhau giữa các qui luật phổ biến.

+ Có một bài học rất lớn và rất cần cho lãnh đạo của Đảng trong mọi thời kỳ. Đó là bài học về sự vận dụng sáng tạo và phát triển lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, kinh nghiệm lịch sử thế giới và Việt Nam vào đặc điểm nước ta; làm thế nào để chủ nghĩa Mác- Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trở thành

nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động trên thực tế. Chống những gì, tránh những gì và xây những gì để tạo được năng lực tư duy khoa học, lý luận nhằm giải đáp đúng những yêu cầu đặt ra của thực tiễn Việt Nam. Kinh nghiệm của Đảng ta về vấn đề này rất phong phú và cũng là ưu điểm nổi trội có tính thời đại. Cần tách bài học này khỏi bài học thứ năm để thành bài học lớn, bài học riêng biệt.

Bài học thứ năm cần tăng liều lượng về xây dựng Đảng, nhất là xây dựng tổ chức.

3-Về “Quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta”.

- Đặc trưng “Dân giàu, nước mạnh ...” (đặc trưng thứ nhất) đặt ở đây là chưa thật đúng chỗ và nội dung chưa hợp lý, vì:

Một loạt những phạm trù được kể ra như thế vẫn chưa đủ. Có thể còn kể tiếp những

phạm trù khác: hoà bình, độc lập, tự do, hạnh phúc, phát triển... (tiếp theo sau “văn minh”).

Bảy đặc trưng còn lại được thực hiện sẽ đạt được mục tiêu “dân giàu, nước mạnh...”; nên không cần nêu mục tiêu đầu tiên này.

“Dân chủ” là vấn đề bản khoản qua mấy kỳ Đại hội. Nó chỉ hợp lý khi mục tiêu “dân giàu, nước mạnh...” đứng độc lập. Nếu đặt vào hệ thống đặc trưng của chủ nghĩa xã hội lại thành phi lý, vì tiếp liền đó là đặc trưng “nhân dân làm chủ” (đặc trưng thứ hai), “nhân dân làm chủ” khác gì “dân chủ”. Chẳng lẽ chủ nghĩa xã hội có hai thứ dân chủ. Tất cả vấn đề dân chủ của chủ nghĩa xã hội nên tập trung vào nội dung của đặc trưng thứ hai: “nhân dân làm chủ”.

Chỗ đứng phù hợp của mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh ...” nên để ở cuối mục tiêu tổng quát: “tạo cơ sở làm cho nước ta trở thành một nước xã hội chủ nghĩa dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”. (Thật ra chỉ nói, “dân giàu, nước mạnh”, hoặc “độc lập, tự do, hạnh phúc” theo cách nói của Hồ Chủ Tịch là đầy đủ, không nên kể ra lăm lăm thứ, gây thêm rắc rối trong nhận thức).

Trong hệ thống đặc trưng của Cương lĩnh 91 có một vấn đề quan trọng không được ghi lại: “con người được giải phóng khỏi áp bức, bóc lột, bất công, làm theo năng lực, hưởng theo lao động”. Nhân

dân Việt Nam đi theo Đảng làm cách mạng từ năm 1930 là do có phần hấp dẫn lớn của khẩu hiệu chiến lược này. Vậy nó còn đúng nữa hay không. Giải thích thế nào trong thực tiễn hiện nay để có sức thuyết phục. Trông chờ của nhân dân là bao giờ điều đó được thực hiện. Cụm từ “có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc...” chưa nói đủ khát vọng nêu trên và chưa phân biệt được với chủ nghĩa xã hội dân chủ.

- Bối cảnh quốc tế được trình bày rõ nét. Tuy nhiên có những từ ngữ và nội dung cần điều chỉnh, bổ sung: “Các mẫu thuẫn cơ bản trên thế giới”, nên viết: “Các mẫu thuẫn hiện nay của thời đại” và viết rõ nội dung các mẫu thuẫn ấy. Là Cương lĩnh của thời kỳ quá độ, không nên bỏ qua nội dung mâu thuẫn của thời đại, vì nó là một căn cứ để hiểu nhiều vấn đề chiến lược và chủ trương, chính sách của Đảng.

Nên bỏ “(trước đây)” ở “Liên Xô (trước đây)”. Vì không có hai Liên Xô sao lại phân biệt “trước”, “sau”. Không ai nói nước “Đại Việt (trước đây)”, cũng như không viết nước “Tiệp Khắc (trước đây)”...

- Đề cập những thuận lợi của Việt Nam đi lên chủ nghĩa xã hội (sau những đặc trưng) nhưng không nêu khó khăn sẽ dẫn tới chủ quan, mất cảnh giác khi hoạch định đường lối, chính sách... Thực tế của nước ta, khó khăn không phải ít, tình thế nguy hiểm luôn luôn tồn tại,

thường được gọi là nguy cơ. Cần trình bày đầy đủ, những tồn tại khách quan ấy.

- Về phương hướng cơ bản: Từ “gắn liền” trong “công nghiệp hoá, hiện đại hoá gắn liền với phát triển kinh tế tri thức” sẽ làm người đọc hiểu kinh tế tri thức nằm ngoài công nghiệp hoá hiện đại hoá. Nên thay bằng từ khác.

Vấn đề liên minh công, nông, trí thức - nền tảng hệ thống chính trị - chưa được nhắc đến ở đây và những nơi cần thiết khác trong cương lĩnh.

4. Những định hướng lớn về phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại.

- Về văn hoá, cần nói rõ nền tảng tư tưởng hay cốt lõi tư tưởng chỉ đạo mọi hoạt động của nó. Văn hoá bao gồm nhiều nội dung, nhiều loại hình hoạt động, nếu không có điểm tựa tư tưởng sẽ phát triển tùy tiện và phân tán. Tôn trọng tính đa dạng của văn hoá là đúng, nhưng càng đa dạng càng phải định hướng rõ mới tập trung cho “sức mạnh nội sinh” nhằm tới mục đích “phục vụ có hiệu quả sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”.

- Về xã hội. Quan niệm trước đây với nội dung hạn hẹp nên chỉ thực hiện “chính sách”. Quan niệm hiện nay được mở rộng thành “chiến lược” con người. Vừa phát huy tiềm lực của các giai cấp, dân tộc, tôn giáo, kiều bào ở nước ngoài... để tạo sức mạnh xây dựng và bảo vệ Tổ

quốc vừa chăm lo nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của mọi người, thực hiện từng bước mục tiêu chiến lược của chủ nghĩa xã hội.

Vì vậy phải coi đây là vấn đề chiến lược như các chiến lược kinh tế, văn hoá... Thiếu tầm nhìn chiến lược vấn đề xã hội sẽ ảnh hưởng đến các lĩnh vực hoạt động khác. Lại càng không nên coi vấn đề xã hội “ăn theo” vấn đề kinh tế, vấn đề văn hoá để viết “kinh tế - xã hội”, “văn hoá - xã hội”, không coi vấn đề xã hội tồn tại độc lập. Do vậy để vấn đề văn hoá và xã hội gộp chung vào mục 6 là không hợp lý. Cần để mục 7 cho vấn đề xã hội và bỏ từ “chính sách” trước cụm từ “chính sách xã hội đúng đắn” thay bằng từ khác. Có thể là “chiến lược” hay “đường lối”, hoặc “vấn đề”...

Quốc phòng và an ninh đi liền nhau bằng dấu nối (-) là hợp lý. Câu cuối cùng của “mục tiêu, nhiệm vụ quốc phòng và an ninh” nên bổ sung cụm từ “và sự ủng hộ tích cực của nhân dân” để thành câu: “Tăng cường sự lãnh đạo tuyệt đối, trực tiếp về mọi mặt của Đảng, sự quản lý tập trung thống nhất của Nhà nước và sự ủng hộ tích cực của nhân dân đối với Quân đội, Công an nhân dân, và sự nghiệp quốc phòng - an ninh”.

- Về đường lối đối ngoại. Chỉ nói một chiều hợp tác không nói chiều đấu tranh là sự né tránh tạo thế bất lợi về phía ta, trước hết là những

người làm công tác đối ngoại. Trong thực tế ta đã đấu tranh và lực lượng chống đối có ý thức đầy đủ đang ra sức chống phá sự nghiệp của dân tộc ta. Né tránh quan đềm vừa hợp tác vừa đấu tranh sẽ dẫn tới những sai lầm khác.

5. Hệ thống chính trị và vai trò lãnh đạo của Đảng.

- Xây dựng Mặt trận Tổ quốc cũng cần nhấn mạnh vai trò khối liên minh công, nông, trí thức - một nguyên lý tuyệt đối đúng trong xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc.

- Về Đảng Cộng sản Việt Nam. Trước khi viết về tư tưởng Hồ Chí Minh cần viết về khái niệm chủ nghĩa Mác-Lênin vì hiện nay không ít những nhận thức mơ hồ, chông chênh hoặc giảm sút lòng tin đối với lý luận nền tảng này. Chủ nghĩa Mác - Lênin là gì, không phải ai cũng hiểu và nói đúng. Hiện nay đang dồn sức nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh nên có phần lơ là nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lênin. Chạy theo phong trào là bệnh kinh niên khó chữa của chúng ta.

Trình bày tư tưởng Hồ Chí Minh nên giữ như Nghị Đại hội IX ở 2 điểm: Nên có từ "là" trước "kết quả của sự vận dụng... văn hoá nhân loại". Đoạn này coi là định nghĩa tư tưởng Hồ Chí Minh. Sau "văn hoá nhân loại" nên xuống dòng để viết: "Tư tưởng Hồ Chí Minh là di sản tư tưởng...". Đây là đánh giá của khách quan. Đánh giá dù cao đến mấy cũng không thuộc nội hàm của khái niệm.

Chúng ta cần có một định nghĩa thống nhất về tư tưởng Hồ Chí Minh. Định nghĩa của đại hội IX đã được ổn định. Nếu cương lĩnh dự thảo bổ sung và phát triển lần này muốn coi đoạn "kết quả của sự vận dụng... văn hoá nhân loại" là chú thích của mệnh đề trên đó ("tư tưởng Hồ Chí Minh ...là của cách mạng Việt Nam" thì nên có gạch ngang (-) ở trước "kết quả" để có thể bao gồm được các dấu phẩy (,) sau đó.

Phần "Đảng lãnh đạo bằng..." còn lủng củng, chưa súc tích, thiếu lôgic. Cần viết lại rõ hơn để dễ nắm bắt. Có hai điểm cần lưu ý thêm: "Đảng lãnh đạo bằng cương lĩnh, chiến lược, các định hướng về chính sách và chủ trương lớn". Xưa nay thường viết "chủ trương" trước "chính sách", vì quan niệm chủ trương có nội dung rộng và lớn hơn chính sách. Nên viết "Chủ trương và chính sách lớn". Đã "lớn" nên không cần "các định hướng".

"Lãnh đạo bằng cương lĩnh, chiến lược...". Chiến lược, chủ trương, chính sách là nội dung của cương lĩnh và các văn kiện khác của Đảng. "Xếp hàng" văn kiện và nội dung của nó cùng loại là không ổn. Có thể viết: "Đảng lãnh đạo bằng cương lĩnh và các văn kiện khác gồm những vấn đề chiến lược và các chủ trương, chính sách lớn". Câu "Đảng thường xuyên nâng cao năng lực cầm quyền và hiệu quả lãnh đạo" đặt ở đây là thừa, vì đang trình bày nội dung của lãnh đạo.

Trong phần cuối về xây dựng Đảng mới đề cập đến đấu tranh nội bộ cần thêm đấu tranh chống những tác động từ bên ngoài, những âm mưu chống Đảng của các thế lực thù địch. Trong đấu tranh nội bộ cần nêu rõ thêm những hiện tượng thoái hoá, biến chất và tham nhũng. Nhân dân rất quan tâm và lo lắng đến vấn đề này.

Cần nêu thêm vấn đề Đảng có nhiệm vụ đấu tranh để bảo vệ và phát triển lý luận, đồng thời nêu rõ chủ nghĩa Quốc tế của Đảng.

Nhìn chung, dự thảo cương lĩnh bổ sung và phát triển có những vấn đề cần bàn thêm:

- Cương lĩnh chưa thể hiện rõ lợi ích của những người lao động, chưa phản ánh rõ chủ nghĩa xã hội là giải phóng xã hội, giai cấp và con người.

- Chưa thể hiện đúng tầm quan trọng của khối liên minh công, nông, trí thức - lực lượng quyết định sự tồn tại của Đảng và chế độ xã hội.

- Chưa phản ánh đúng nỗi lo thường trực của toàn dân về bảo vệ Tổ quốc, đặc biệt là bảo vệ biên giới, hải đảo, đất rừng (cho thuê); bảo vệ Đảng trước nguy cơ thoái hoá biến chất và chế độ xã hội còn non trẻ.

Việc "mềm hoá" những vấn đề chính trị là cần thiết, nhưng từ đó đi đến rụt rè, né tránh những quan điểm cơ bản, cần cứng rắn, sẽ giảm sút ý chí phấn đấu của toàn dân.../.